

НЕНАД БИНГУЛАЦ*

Правни факултет за привреду и
правосуђе

Нови Сад

УГЉЕША МРДИЋ

Министарство правде Републике Србије

УДК 336:321.7

Прегледни рад

Примљен: 12.02.2018

Одобрен: 05.03.2018

Страна: 603-614

ПРАЊЕ НОВЦА КАО СТРАТЕШКИ РИЗИК ЗА СТАБИЛНОСТ И ПЕРСПЕКТИВУ ДЕМОКРАТСКОГ ДРУШТВА

Сажетак: Прање новца у термилошком смислу има порекло из енглеског језика, од термина *money laundering*, што има дословно значење у лексичком смислу и у нашој терминологији, док у правном смислу представља легализацију капитала стеченог криминалном делатношћу. Прање новца се постиже кроз низ финансијских трансакција, а све како би се прикрило право порекло новца и других облика капитала на тржишту. Прање новца представља дериватан облик криминалитета и директно је повезан са организованим криминалом. Извршење кривичних дела којима се жели постићи противзаконито стицање имовинске користи, у највећој мери имају све елементе начина извршења који се изједначавају са организованим криминалом, почевши од мотива преко организованости и степена потребног знања. Управо због поменутог представља једно од најопаснијих и најперфиднијих кривичних дела данашњице, посебно када се узме у обзир и мере превенције и поступци откривања који захтевају посебну оспособљеност, стручност, преданост, организованост и координацију органа који се баве његовим сузбијањем.

Кључне речи: прање новца, организовани криминал, појам и фазе прања новца, ризици и последице

Уводна разматрања

Прање новца, у термилошком смислу, не чини фразу у неформалној комуникацији. Законодавац исти термин користи за законско предвиђање кривичног дела - Кривични законик Републике Србије, члан 231. али и у самом називу закона Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Прање новца први пут се помиње двадесетих година прошлог века током периода прохибиције у Сједињеним Америчким Државама, од 1920. до 1933. године. Прохибиција је имала за последицу стварање илегалних и добро прикривених локала у којима су се ипак продавала алкохолна пића иако је посто-

* nbingulac@pravni-fakultet.info

јала законска забрана. Управо ове околности приликом продаје алкохолних пића проузроковале су да зараде буду знатно веће. Криминалци који су били у ланцу поменутог производње и продаје стечен новац приказивали су као зараду која је остварена у перионицама гардеробе и аутомобила.¹

У овом раду аутори ће фокус свог истраживања имати на последицама и проблематици прања новца у односу на стабилност и перспективу друштва.

Посебност прања новца је у веома широком спектру начина извршења и високом степену организовања.

Специфичност прања новца посматрано из угла кривичног законодавства је и у томе што има доста елемената организованог криминала, почевши од мотива за стицање имовинске користи иако је прање новца дериватан облик криминалитета.

Суштински посматрано под прањем новца се подразумева да капитал који је стечен сивом економијом, разним финансијским нелегалним трансакцијама или услед трговином оружјем, дрогом и сл. нужно мора бити убачен у легалне токове, како би се прикрило његово порекло и како би се омогућило будуће његово легално кришћење.²

Истраживање ће бити груписано у четири сегмента који су нужно међусобно повезани и на тај начин ће се постићи сврха истраживања ове проблематике.

Појам прања новца

Многа криминална понашања имају за циљ да се стекне значајна имовинска корист, која се првенствено огледа у остваривању новчане добити. Када би се из поменутог искључио моменат криминалног понашања, остваривање материјалне добити не одступа од свакодневних потреба сваког члана друштва. Иако изнето не представља неку логичну недоследност, оно је било потребно истакнути јер управо у томе се и огледа проблематика нелегалног стеченог новца.

Неспорно је да се новцем купује покретна и непокретна имовина, која се за разлику од новца у физичком смислу много теже може прикрити. У законодавном смислу, имовина која је проистекла из неког кривичног дела биће одузета.³

Из изнетог произилази да имовина која је купљена нелегално стеченим новцем биће одузета. Управо ово и представља „проблем“, те стога и постоји константна итенција криминалних група, односно појединаца да нелегално стечени новац на разне начине прикажу као легално стечен и да на тај начин не трпе кривично правне последице и „наравно“ да успеју у својој намери.

¹ Жељко Бјелајац, *Организовани криминалитет - империја зла*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2013, стр. 309-310.

² Звездан Ђурић, *Сива економија и корупција*, Економски факултет, Приштина, 2003, стр. 26.

³ Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Службени гласник Р.Србије, бр. 32/2013 и 94/2016

Деценијама уназад и у правној терминологији усвојен је термин *прање новца*.

Термин прање новца има порекло из енглеског језика, од термина *money laundering*, што има дословно значење у лексичком смислу и у нашој терминологији, док у правном смислу представља легализацију капитала стеченог криминалном делатношћу. Начин на који се то постиже представља низ одређених финансијских трансакција, а све како би се прикрило право порекло новца и других облика капитала на тржишту.⁴

Како би се постигло да се нелегално стечени новац може приказати као легитимно средство или као капитал, најчешће се врше многобројне финансијске трансакције са циљем да се кретање тог новца тешко може идентификовати, а на тај начин се постиже и да је веома тешко утврдити његово оригинално порекло.

Све ове трансакције је неопходно извршити на начин да приликом пласирања у финансијски систем се не изазове никаква сумња.

На основу изнетог може се видети да се ради о веома сложенем процесу који захтева посебна знања како у прикривању, а тако и у откривању ове криминалне делатности.

Додатна специфичност прања новца је и то што оно представља одређени временски процес, посебно када се ради о прању веће количине нелегалног стеченог новца. Сасвим је логично да велике новчане трансакције могу много више пажње да привуку, па се управо због тога најчешће врши више мањих финансијских трансакција које не морају или не могу да буду истовремене.

Прање новца као дериватан облик криминалитета

Прање новца представља дериватан облик криминалитета и директно је повезан са организованим криминалом. Извршење кривичних дела којима се жели постићи противзаконито стицање имовинске користи, у највећој мери имају све елементе начина извршења који се изједначавају са организованим криминалом, почевши од мотива преко организованости и степена потребног знања.

Сматра се да прање новца управо због поменутог представља најопаснијих и најперфиднијих кривичних дела данашњице, посебно када се узме у обзир и мере превенције и поступци откривања који захтевају посебну оспособљеност, стручност, преданост, организованост и координацију органа који се баве његовим сузбијањем.⁵

Имајући свест о развоју технологија који неспорно утиче и на банкарски систем, разне начине и облике кретања новца не тако ретко, прање новца има

⁴ Бјелајац Жељко и Јовановић Милован, *Специфичности феномена прања новца*, Мегатренд ревија, вол. 9, бр. 3, 2012, стр. 100.

⁵ Бјелајац Жељко, *Прање новца као препрека афирмацији предузетништва и развоју приватног сектора у Републици Србији*, Пословна економија, година VI, број I, стр. 348.

облике и глобалног криминалитета, односно, да се радња извршења дела често дешава у више држава.

Већ је назначено да се под прањем новца подразумева (покушај) легализације нелегалног новца, односно постизање жиралног новца, барем оног који се уплаћује на банкарске рачуне, а који је стечен на противправан начин, почевши од незаконитих трансакција, зарадама у тзв. сивој зони, али и новца чије порекло води од криминалних активности попут трговине дрогом, оружјем и др.⁶

Проблематика прања новца се може посматрати и кроз другачију призму.

Тероризам последњиг година, па и деценија, представља једну од најкомплекснијих безбедносних изазова на глобалном нивоу. С обзиром да своје размере и специфичности, а наравно и услед све јаче законодавне заштите која је пропраћена оперативним и теренским радом безбедносних служби без чега се реална заштита или барем превенција не може ни замислити, изискује све захтевнија планирања извршења.

Велики су безбедносни притисци посебно у већим градовима.⁷ Разлог је у томе да поред броја становника постоји и више пројектованих мета које су све потенцијални циљеви терористичких напада.⁸

Прање новца у смислу кривичног дела и прање новца у смислу финансирања терористичких организација се подудара у методологији извршења, с тим да постоји разлика у мотивима.

Када се ради о прању новца мотиви се односе на легализацију нелегалног новца и прикривање његовог порекла, на већ поменуте начине, док када се ради о финансирању тероризма, мотиви се односе прикривање сврхе прикупљеног новца, јер се са њиме финансирају напади.

Разлози због чега је терористичким организацијама значајно да се прикрију финансијска средства, односе се на спречавање њиховог откривања преко разних финансијских трансфера, али и прикривање планираних акција које захтевају значајнија материјална средства. Безбедносне службе управо преко кретања новца могу да предвиде могуће активности терористичких организација посебно оних који су познате и активне.

Значај откривања кретања новца, а посебно пресецање начина финансирања тероризма представља веома значајну превентивну радњу у борби против тероризма. Неспорно је да финансијска средства представљају скоро основни елемент у планирању и реализацији терористичких активности почевши од формирања терористичких мрежа, па све до спровођења терористичког напада. Из поменутог произилази да је од посебног значаја делатност обавештајних

⁶ Бејаковић, Предраг, *Прање новца*, Финансијска пракса, 1997. Вол. 21, бр. 3. стр. 463.

⁷ Драгојловић, Јоко и Бингулац, Ненад, *Безбедност као атрибут и функција савременог полиса*, Култура полиса, број 24/2014, година XI, Издавачи: Култура – Полис Нови Сад и Институт за европске студије Београд, стр.131.

⁸ Бјелајац, Жељко и Зиројевић, Мина, *Безбедносна култура у ери глобализације*, Култура полиса, 2014, бр 23, год. XI, стр.80.

служби, али и финансијских институција држава у којима постоје или делују терористичке организације.⁹

С обзиром да прање новца веома често има међународни карактер, а исто се односи и на финансирање терористичких организација, препознаје се више етапа, о чему ће више речи бити у наставку овог истраживања.

Квалификоване етапе представљају модус финансирања тероризма кроз депоновање новца, трансформације и интеграције.¹⁰ *Financial Action Task Force* (ФАТФ) је међународна група која је настала још 1989. године у Паризу са циљем да координише и успостави стандарде правних и оперативних мера за превенцију и сузбијање прања новца и финансирање тероризма.¹¹

Значајно деловање ове групе уследило је након терористичких напада на САД 2001. године. Очигледно је да дотадашње мере нису давале адекватне ефекте, не из разлога да оне нису биле сразмерне потребама превенције већ из разлога еволуирања оранизовања терористичких напада.

Након поменутих напада група је донела је осам препорука које се директно односе на финансирање тероризма.¹² У најкраћим цртама овим препорукама се предвиђа да финансирање тероризма има има статус кривичног дела, затим препозната је нужност замрзавања имовине терориста искључиво са циљем превентивног деловања. Поред поменутог уочено је да постоје и алтернативни системи финансирања и трансфера нелегалног новца преко електронских трансакција (*Hawala*), фантомских фирми и невладиних организација које су најчешће биле регистроване као хуманитарне организације.

Као и код свих других облика криминалитета, тако је и код прања новца најважније адекватно, савремено и егзактно успостављање правне регулативе. Јасан је значај и економских, банкарских и других финансијских експерата за упостављање и наравно за касније усавршавање позитивног законодавства.

С обзиром да прање новца све више има међународни карактер никако се не сме занемарити превентивна улога сваке државе.

Сузбијање прања новца на државном нивоу је почетни корак. Са добро успостављеном законодавном политиком али и са снажним финансијским, банкарским и регулаторним системима у координацији са државним институцијама представљају предуслове за ефикасну борбу против прања новца, јер се она одвија поред националног нивоа и на регионалном и међународном нивоу.¹³

⁹ Jelena Dinić, *Pranje novca kao ekonomska dimenzija terorizma*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2016, vol. 37, br. 2, str. 968.

¹⁰ Damir Bolta, *Sprječavanje finansiranja terorizma*, Zagreb, Policija i sigurnost, vol 19. no. 4, 2011, str.424 и Коста Сандић, *Феномен финансирања тероризма путем прања новца и успостављање делотворног система контрамера*, Београд, Војно дело, бр. 1 /2012, стр. 384.

¹¹ Financial Action Task Force Group recommendations преузето са:

www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf
12.01.2018.

¹² *Ibid.*

¹³ Надежда Гудељ и Јован Крстић, *Десет основних проблема у борби против тероризма и финансирања тероризма*, Војно дело, 2/2016, стр. 269.

Организоване групе не тако ретко имају и циљ да утичу на политичке одлуке. Најчешће се то ради о политичарима појединцима или мањој групи који својим положајем могу да „помогну“ криминалним групама. Иако не постоји држави апарат који је употпуности имун на овакве претње, неспорно је поменуто највише изражено у слабо економски развијеним државама. Из изнетог се може видети да постоји корелација између прања новца и злоупотребе службеног положаја што се најчешће огледау коруптивном понашању политичке елите. У теорији и пракси ова проблематика се посебно разматра на примеру Нигерије услед тамошњих околности.¹⁴

Однос између прања новца и политике поједини теоретичари искуљиво перципирају кроз задовољење личних потреба политичара прибављањем материјалне користи на нелегалан начин на штету државе и друштва у већој или мањој мери.¹⁵

Фазе прања новца

Из досадашњег разматрања може се закључити да прање новца не представља само једну некомплексну и лако препознатљиву радњу. Технике прања новца су многобројне, али се у оквиру њих у теоријском смислу могу препознати три фазе прања новца. Ради се о фазама полагања, лежања и интеграције новца.¹⁶

Прва фаза је фаза полагања (*placement*). У овој фази процеса готов новац се убацује у финансијски систем, или се користи као средство плаћања за куповину (набављање) различитих вредности. Сврха ове фазе је да се новац стечен криминалним путем убаци у законите пословне токове, што чини ову фазу од посебног значаја посебно за откривање нелегално стеченог новца, јер се у овој фази најлакше може открити његова правна природа и порекло.

Новац у овој фази је по правилу у готовини, из разлога јер се на тај начин отежава или онемогућава идентификација субјеката који учествују у прању новца, при чему се он не може употребљавати у друге сврхе, а да притом готовина у високим износима не изазове пажњу и сумњу. Управо због тога је и потребно да се из готовине претвори у други и прикладнији облик за каснију употребу.

Посматрано из угла лица која започињу са прањем новца, ова фаза и за њих има веома значајну улогу јер представља најризицијну фазу, будући да су према прописима већине земаља банке и друге финансијске институције имају законску обавезу да пријаве сваку већу трансакцију.¹⁷

¹⁴ Anna Markovska, *Political corruption and money laundering: lessons from Nigeria*, Journal of Money Laundering Control, 2015/18(2), pp.171.

¹⁵ Science daily, *Political corruption*, преузето са: www.sciencedaily.com/terms/political_corruption.htm 13.01.2018.

¹⁶ Немања Алексић и Ненад Бингулац, Кривичноправни аспект прања новца и превентивна улога банака, Култура полиса, број 27/2015, година XII, Издавачи: Култура – Полис Нови Сад и Институт за европске студије Београд, стр.156.

¹⁷ Sanja Katušić-Jergović, *Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 14, broj 2/2007, стр. 621-622.

Мешање готовине остварене криминалним активностима са приходима легалног пословања смањује детекцију „врућег“ новца, а најчешћи начини за постизање поменутог је преко банака. Уплата овог новца у банку може да се изврши на више начина, а неки од њих су као уплата под покрићем редовних готовинских прихода од пословања; оснивање тзв. фантомских предузећа која не послују и постоје само као средство за уплату готовог новца на рачуне у банкама; више лица уплаћује мање износе (испод законског цензуса) који не подлежу обавези извештавања, тј. нису „сумљиви“ банкама па самим тим нису предмет праћења и извештавања; пренос готовине преко границе и његова уплата на банковне рачуне у земљама са слабо развијеним системом борбе против прања новца; куповина робе високе вредности (скупа превозна средства, уметничка дела, накит и сл.) са циљем да се препродају, а да се наплата изврши преко банкарских трансфера и др.¹⁸

Претходно изнето представља прву фазу.

Друга фаза је фаза лежања (*layering*). У овој фази процеса врши се покушај прикривања правог порекла извора и природе новца чињењем многих трансакција. Ове трансакције су легитимне трансакције али са нелегитимним циљем услед чега се настоји да се прикрију незаконити извори.

Аутори истраживања ове проблематике указују да постоји више техника како се поменуто покушава постићи, а међу њима су најчешће: кријумчарење валуте, конверзија валуте, промена дознаке средстава, коришћење *shell* предузећа, коришћење услуга осигуравајућих друштава, кориштење поштанских услуга и *box officia*, кориштење увозних и извозних предузећа, манипулације рачунима, манипулације гаранцијама, манипулације обвезницама и акцијама, пословање преко *off shore* компанија и зона, давање обвезница и позајмица и др. Све претходно поменуто најчешће се одвија преко трансфера новчаних средстава између банака.¹⁹

Поред изнетог, поједини аутори²⁰ указују да лица која учествују у процесу прања новца прикривају пребацивање новца у иностранство оснивањем предузећа у тим земљама. Ова предузећа се појављују као добављачи где се достављају лажне или увећане фактуре за услуге тзв. „бојлер“ компанија или компанија у којима је дошло већ до депоновања „опаног новца“. Трансакције између ових компанија заснивају се размени услуга и роба које нису предвиђеног квалитета или нису у предвиђеном бројчаном стању, али то нији ни од значаја јер циљ и није у извршеној услузи или испорученој роби већ у кретању новца који се наизглед безазлено пребацује посредством банака у иностранство због обављања легалних привредних активности.

Исти аутори указују да је у овој другој фази прања новца од посебног значаја спровести појачану контролу пословања ових компанија, под чим се подразумева и контрола банковних рачуна.

Трећа фаза, што представља и последњу је фаза интеграције (*integration*).

¹⁸ Жељко Бјелајац, *Организовани криминалитет - империја зла*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2013. стр. 319.

¹⁹ Sanja Katušić-Jergović, *op.cit.*, стр. 622.

²⁰ Жељко Бјелајац, *Организовани криминалитет - империја зла, op.cit.*, стр. 321.

У овој фази процеса новац се укључује односно интегрисање у легалну економију и финансијски систем првенствено мешањем са легитимним новцем, односно средствима која већ постоје у поменутиим системима. На овај начин се отежава детекција правог извора новца, што уједино и представља циљ ове фазе прања новца.

Након мешања новца, односно изједначавања легално и нелегално стеченог, често се новац „убацује“ у нове законите инвестиције, али понедак се реинвестира у репродуктивни циклус постојећих или нових криминалних делатности.

Поред изнетог, ову фазу карактерише више метода којима се поменуто постиже, а најчесталије су следеће:²¹

- а) оснивање анонимних компанија у државама у којим је гарантована тајност. На овај начин се постиже могућност давања зајмова „самом себи“ из опраног новца кроз законите трансакције. Током овог процеса додатна „зарада“ се остварује кроз одбијање пореза због враћања зајма.
- б) Потраживања на основу лажних извозних и увозних рачуна на којима су увећане вредности робе, услед чега се са мање трансакција може више новца преbacити са банковног рачуна једног подuzeћа и једне земље на други банковни рачун од другог подuzeћа у другој земљи. Сврха рачуна са вредношћу робе је да се на основу њих може доказати порекло новца и
- в) доста често се користи још једна метода, за коју многи аутори указују да је веома једноставна, а ради се о трансферу новца (легалној) банци из банке која је у власништву лица из групе за прење новца. До власништва над „сумљивим“ банкама, аутори наводе, да се може доћи у државама за које се сматра да су „пореских рајеви“.

Стратегијски ризици услед раширености прања новца

Последице раширености прања новца за економију државе су несагледиве из разлога јер се урушавају начела економске активности.

Прање новца, посебно када се спроводи од стране организоване групе представља значајан проблем за нормално функционисање финансијских институција јер се онемогућава успешно управљање системом.

Посебан проблем представља и сива економија.

У најширем смислу она представља противзакониту привредну делатност усмерену ка стицању материјалне користи на штету других појединаца, привредних субјеката или државе. Сива економија се јавља у многим областима док се у теорији најчешће наводе области: а) промета роба и услуга, б) област платног промета, ц) област кредитно-монетарног система и банкарског пословања, д) област рада и радних односа и е) област грађевинарства и промет непокретности.²²

²¹ *Ibid.*

²² Љиљана, Фијат, *Проблематика прања новца – одговорност финансијских институција*, мп2, 2013, стр. 187.

Нелегални приходи који су убачени у легалне финансијске токове постиже се постепена легализација поменутог новца, посебно ако се успешно прикрије његово порекло (нпр. из сиве економије), што има за последицу угрожавање ефикасност економске политике у држави.²³

Прање новца је међудржавни проблем који има значајне негативне импликације, а посебно негативне ефекте има на економску, политичку, безбедносну и социјалну организацију државе, од којих смо већ неке и споменули. Конкретније изнето последице прања новца огледају се у дестабилности финансијског система и знатно смањеној ефикасности финансијског система, затим ограниченој транспарентности пословања. Када се ради о земљама у развоју или у периодима трансформације привреде прање новца може да има утицај и на нестабилност и угрожавање програма реформи кроз смањену сугурност за улагање страног (легалног) капитала што за последицу има смањење инвестиција, али и губљење угледа државе и угрожавање националне безбедности.²⁴

Међународни монетарни фонд начинио је процену да је укупан обим прања новца у свету између 2 и 5 процената укупног светског друштвеног производа, што представља од око 590 милијарди до 1,5 билиона долара годишње.²⁵

Економска дестабилност отежава борбу против криминала, посебно организованог. Јачањем организованог криминала додатно се слаби снага државе. Очигледно је да се овде ради о „зачараном“ кругу, те стога је нужна борба ових дестабилизујућих фактора. Превентивне мере државних органа некада не могу да дају потпуни ефекат посебно када постоји значајан степен корупције у јавним органима. Корупција у јавним органима, што је већ и поменуто у претходним деловима овог истражива често је повезана са прањем новца током његове легализације.

Република Србија као држава кандидат има додатну обавезу усаглашавања легислативе и борбе против прања новца са европским стандардима, што се посебно огледа у превенцији корупције и куповини утицаја у јавном сектору.²⁶ Посебан значај борбе против корупције је и у томе што државе чланице Европске уније, као и Европска комисија и Европски парламент, придају велику важност борби против корупције. Поменуто произилази управо из њихове одлучности да се у Европску Унију не унесу проблеми који ће након уласка нове чланице морати сами да решавају. С обзиром да Европска Унија представља заједничко тржиште на којем владају слободе кретања капитала, роба и услуга, корупција представља баријеру тим слободама и доводи до дискриминације у тржишној утакмици.²⁷

²³ *Ibid.*

²⁴ Министарство финансија - Управа за спречавање прања, преузето са: www.apml.gov.rs/cug54/tdoc 05.01.2018.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Жељко Бјелајац и Ненад Бингулац, *Impact of corruption on the process of Eurointegration of Serbia*, Journal of Eastern Criminal Law, vol 3, no. 1/2016, Правни факултет Универзитета у Темишвару, стр. 223.

²⁷ Влада Републике Србије, Канцеларија за европске интеграције,

Да би се смањили ризици услед раширености прања новца неопходна је константна борба у превентивном и репресивном смислу.

Државе морају да развијају системе за борбу против прања новца у оквирима свог законодавства како правног, али тако и економског и привредног. С обзиром да се ради у међународној проблематици, јасно је да је неопходно да се имплементирају и међународни стандарди.²⁸

У кривичноправном смислу прање новца представља кривично дела, а огледа се у кривичном гоњењу и кажњавању учинилаца. Поред законом предвиђене казнене политике, новац или имовина који су предмет прања новца или су проистекла из прања новца одузеће се. На овај начин се постиже да се већ можда легализовани новац не може даље користи у легалним токовима.

Потребно је још споменути да се у Републици Србији већ дужи низ година примењују и међународни стандарди за спречавање прања новца и то: а) идентификација и провера идентитета клијената и стварних власника, као и редовно праћење пословања клијената; б) пријављивање готовинских трансакција преко износа одређених законом; в) пријављивање сумњивих трансакција и г) чување података о клијентима и трансакцијама.²⁹

Закључна разматрања

Многа криминална понашања имају за циљ да се стекне значајна имовинска корист, која се првенствено огледа у остваривању новчане добити. Прање новца је једно од тих криминалних понашања.

Прање новца представља легализацију капитала стеченог криминалном делатношћу. Да би се ово могло постићи потребно је начинити низ финансијских трансакција, а све са циљем да се успешно прикрије право порекло новца.

Претварање илегално стеченог новца прибављеног на незаконит начин у новац који се може користити у легалном пословању представља дужи и често веома захтеван процес. Трансакције је неопходно извршити на начин да приликом пласирања у финансијски систем се не изазове никаква сумња.

Прање новца представља дериватан облик криминалитета и директно је повезан са организованим криминалом. Извршење кривичних дела којима се жели постићи противзаконито стицање имовинске користи, у највећој мери имају све елементе начина извршења који се изједначавају са организованим криминалом, почевши од мотива преко организованости и степена потребног знања.

Имајући свест о развоју технологија који неспорно утиче и на банкарски систем, разне начине и облике кретања новца не тако ретко, прање новца има облике и глобалног криминалитета, односно, да се радња извршења дела често дешава у више држава.

<http://www.seio.gov.rs/upload/documents/publikacije/vodic.pdf>, 20.01.2018.

²⁸ Министарство финансија - Управа за спречавање прања, *op.cit.*

²⁹ *Ibid.*

Питање прања новца у овом истраживању сагледали смо у концизним цртама и из угла финансирања терористичких организација.

У теоријском смислу, прање новца групише се у три фазе и то у фазу полагања, фазу лежања и фазу интеграције. Током разматрања ове проблематике, указано је на најзначајније карактеристике ових фаза, како би се у потпуности могао разумети и сагледати процес прања новца.

Проблематика овог истраживања је истраживана и разматрана са многих аспеката, али због њене константне актуелности и развоја, а наравно и последица, потребно је константно теоријско разматрање и практична примена закључака до којих се дође, посебно када се узме у обзир да су последице раширености прања новца за економију државе несагледиве услед урушавања начела економске активности.

Прање новца је међудржавни проблем који има значајне негативне импликације, а посебно негативне ефекте има на економску, политичку, безбедносну и социјалну организацију државе, те стога је нужна примена репресивних и превентивних мера, почевши од одузимања имовине проистекле прањем новца како би се спречило даље коришћење тих средстава, али и безусловна примена казнене политике.

Литература:

1. Aleksić, Nemanja i Bingulac, Nenad, Krivičnopravni aspekt pranja novca i preventivna uloga banaka, *Kultura polisa*, broj 27/2015, godina XII, Izdavači: Kultura – Polis Novi Sad i Institut za evropske studije Beograd, str.151-162.
2. Bolta, Damir *Sprječavanje finansiranja terorizma*, Zagreb, Policija i sigurnost, vol 19. no. 4, 2011, str.417-430.
3. Bejaković, Predrag, *Pranje novca*, Finansijska praksa, 1997. Vol. 21, br. 3. str. 461-466.
4. Bjelajac Željko i Jovanović Milovan, *Specifičnosti fenomena pranja novca*, Megatrend revija, vol. 9, br. 3, 2012, str. 99-117.
5. Bjelajac, Željko i Bingulac, Nenad, *Impact of corruption on the process of Eurointegration of Serbia*, *Journal of Eastern Criminal Law*, vol 3, no. 1/2016, Pravni fakultet Univerziteta u Temišvaru, str. 208-223.
6. Bjelajac, Željko i Zirojević, Mina, *Bezbednosna kultura u eri globalizacije*, *Kultura polisa*, 2014, br 23, god. XI, str.77-99.
7. Bjelajac, Željko, *Organizovani kriminalitet - imperija zla*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2013.
8. Bjelajac, Željko, *Pranje novca kao prepreka afirmaciji preduzetništva i razvoju privatnog sektora u Republici Srbiji*, *Poslovna ekonomija*, godina VI, broj I, str. 347-370.
9. Vlada Republike Srbije, Kancelarija za evropske integracije, <http://www.seio.gov.rs/upload/documents/publikacije/vodic.pdf>, 20.01.2018.
10. Gudelj, Nadežda i Krstić, Jovan, *Deset osnovnih problema u borbi protiv terorizma i finansiranja terorizma*, *Vojno delo*, 2/2016, str. 263-276.
11. Dinić, Jelena, *Pranje novca kao ekonomska dimenzija terorizma*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 2016, vol. 37, br. 2, str. 967-980.

12. Dragojlović, Joko i Bingulac, Nenad, *Bezbednost kao atribut i funkcija savremenog polisa*, Kultura polisa, broj 24/2014, godina XI, Izdavači: Kultura – Polis Novi Sad i Institut za evropske studije Beograd, str.129-141.
13. Đurić, Zvezdan, *Siva ekonomija i korupcija*, Ekonomski fakultet, Priština, 2003.
14. Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, Službeni glasnik R.Srbije, br. 32/2013 i 94/2016
15. Katušić-Jergović, Sanja, *Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)*, Hrvatski ljetopis za kazнено право i praksu, Zagreb, vol. 14, broj 2/2007, str. 619-642.
16. Markovska, Anna, *Political corruption and money laundering: lessons from Nigeria*, Journal of Money Laundering Control, 2015/18(2), rr.169-181.
17. Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja, preuzeto sa: www.apml.gov.rs/cyr54/tdoc_05.01.2018.
18. Science daily, *Political corruption*, preuzeto sa: www.sciencedaily.com/terms/political_corruption.htm 13.01.2018.
19. Sandić, Kosta, *Fenomen finansiranja terorizma putem pranja novca i uspostavljanje delotvornog sistema kontramera*, Beograd, Vojno delo, br. 1 /2012, str. 380-400.
20. Financial Action Task Force Group recommendations preuzeto sa: www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf 13.01.2018.
21. Fijat, Ljiljana, *Problematika pranja novca – odgovornost finansijskih institucija*, MP 2, 2013, str. 185–204.

MONEY LAUNDERING AS A STRATEGIC RISK FOR STABILITY AND PERSPECTIVE OF DEMOCRATIC SOCIETY

Summary: Money laundering in terms of terminology comes from the English language, which has a literal meaning in domestic terminology, while in legal terms it represents the legalization of capital acquired through criminal activity. Money laundering is achieved through a series of financial transactions, all in order to conceal the true origin of money and other forms of capital on the market. Money laundering is a derivative form of crime and is directly related to organized crime. Execution of criminal offenses aimed at achieving unlawful gain of material gain, mostly have all the elements of execution that are equated with organized crime, starting from the motives through organization and the level of necessary knowledge. It is precisely because of this that it represents the most dangerous and the most sophisticated criminal acts of today, especially when taking preventive measures and detection procedures that require special competence, expertise, dedication, organization and coordination of organs dealing with its suppression.

Key words: money laundering, organized crime, the concept and phases of money laundering, risks and consequences